

Gerhard Grenzing

MESTRE ORGUENER

PER JOSEP BARCONS

A Collbató, a l'empara de la inversemblant silueta en forma de tubs d'orgue de la muntanya de Montserrat, s'hi alça el taller dels orgues Blancafort. Una nissaga que –des del 1963– s'ha encarregat de restaurar un bon nombre d'instruments del nostre país, i n'ha construït de nous en diverses esglésies i auditoris, sobretot de Catalunya i de la resta de l'Estat.

Va ser al taller del ja traspassat Gabriel Blancafort (ara en mans del seu fill Albert) on un jove Gerhard Grenzing va aterrar fa gairebé 50 anys, quan –després d'haver-se format com a orguener a Hamburg– va decidir establir-se a Catalunya. El motiu de quedar-se aquí va ser el crit d'ajuda que sentia que li reclamaven els malmesos orgues de la península. Especialment els de Mallorca, on la nissaga dels Bosch havia deixat al segle XVIII uns instruments de factura incomparable, alguns dels quals Grenzing s'ha encarregat de restaurar al llarg de les cinc dècades que porta al nostre país.

Als seus 70 anys, Grenzing és avui dia el degà dels orgueners de la península i, gràcies a la vàlua de la seva tasca, els instruments que surten del seu taller del Papiol poblen els més recòndits indrets del globus: des de Bèlgica al Japó, passant pel Brasil o Mèxic. Els seus ulls profundament blaus encara destil·len la il·lusió que hi devia haver al cor d'aquell vailet que, amb disset anys i *"el cap ple d'orgues"*, feia autoestop per conèixer de primera mà els instruments dels Països Baixos, la Normandia i París. Amb to pausat, i unes mans fines que reblen amb gestos subtils el seu discurs, Grenzing m'explica amb fascinació que cada orgue parla una llengua. Mentre em convida a un cafè a la sala de descans, em diu que els orgues italians són aguts i melodiosos, que els portuguesos i catalans són brillants, que els castellans són de so robust i que als francesos predomina la ressonància nasal.

Perquè –i aquí esmenta les investigacions del Dr. Tomatis– cada cultura hi sent (i hi vol sentir) tal com parla. *"I això, més enllà de qüestions polítiques, és evident en el so dels orgues de cada territori."*

A mig parlar de tot això, entra el seu fill Daniel, que li comenta un parell de detalls d'un orgue que acaben de fer a Sant Petersburg. Daniel en la part artística, i la seva germana Natalie en la part administrativa, són la millor garantia de continuïtat d'un taller en el qual treballen 20 operaris, que és *"una xifra una mica gran, per a un taller d'orgueneria"*. Però és que els projectes que tenen entre mans no són pas petits: ara mateix –i Grenzing em fa passejar per dins de la caixa de l'expressiu i bufa un parell de tubs– estan construint un orgue grandíssim (de 86 registres i més de 5.000 tubs) per a Radio France, que incorpora novetats significatives respecte d'orgues anteriors. Perquè cada orgue que es construeix suposa fer un nou pas endavant i, *"igual que fa el pintor davant el quadre en blanc"*, cal imaginar cada vegada un món sonor diferent.

Aquest orgue per a París, per exemple, serà el seu primer instrument en què l'electrònica jugarà –a nivell tècnic, però no pas sonor– un paper més important. La consola (el dispositiu dels teclats), però, continuarà funcionant de manera absolutament mecànica, perquè per a Grenzing –que em pregunta si crec en l'energia mentre arqueja les celles en senyal de respecte per l'interrogant–, la connexió física precisa entre el teclat i la font sonora (a través de fines varetes de fusta que s'assenquen durant anys, penjades a una paret del taller) garanteix que allò que vol expressar l'interpret no es perdi pel camí. *"I aquesta –assegura– és la missió d'un orguener."*

Al taller tot és ordre i distribució sàvia, i cada una de les múltiples seccions de treball està en una sala diferent. La porta

principal d'accés –la que dona al carrer del polígon industrial– permet veure com dos o tres operaris s'encarreguen de fer la feina més grossa amb la fusta. L'olor de la zona d'ebenisteria, amb serradures per terra i renou de trepants, serres i robots, no es barreja, doncs, amb l'olor de pell i cola natural de l'encalmada zona de restauració, on algunes gotes de vernís i de pintura han tacat el terra encimentat de colors ocres i vermells. Al segon pis, la fredor metàl·lica de la sala on es fan els aliatges i els tubs –amb una dolçor plúmbia i asèptica que es posa al vel del paladar– no té res a veure amb el tragí diligent de les tres administratives de l'oficina, o amb la calidesa de l'espai on, entre els més diversos artilugis, l'André –un quebequès que porta deu anys aquí, i que *"va arribar parlant un català més bo que el meu"*– harmonitza les flautes de fusta d'un nou instrument.

Després d'explicar-me que l'harmonització dels tubs és una feina delicadíssima i de parlar de proporcions i de gramatges, caminem un tros i Grenzing m'acosta cap a la barana que permet veure l'alçada real de la nau. Des d'aquí m'explica, satisfet, que els seus 17 metres d'alt permeten muntar els instruments sencers al taller i *"invertir tots els recursos directament en l'orgue"*, perquè a l'emplaçament final es requereix llavors menys feina de muntatge, la qual cosa permet estalviar en viatges, hotels i dietes. Just en aquest moment, se sent un so, i interromp immediatament el seu discurs per fer-me'l notar. Amb orgull humil, afirma: *"Omple l'espai, però no és fort. Això és l'energia. El so no pot apretar-se mai. Ha de fluir; ha d'entrar a sota la pell. Si s'empeny, el so rellisca i no hi penetra."* I llavors afegeix un *"mmm..."* abstret, com si degustés el que acaba de sentir. Al capdavant, això que el so hagi d'arribar a sota la pell (on tenim tots els òrgans) té molt a veure amb l'orgue. I no és estrany que el castellà (*òrgano*) o l'anglès (*organ*) encara servin la identitat entre la paraula

que designa l'instrument i la que designa les parts del cos. Potser per això Mozart considerava que aquesta gran màquina era el rei dels instruments...

Com un gran arquitecte, la tasca de Grenzing és vetllar perquè tots els òrgans de l'orgue estiguin a lloc. La seva funció és percebre –i, si cal, corregir– allò que es realitza en cada pas del procés de construcció. Ell amb prou feines si fa cap feina manual, però està al cas de tot allò que succeeix i supervisa la creació de cada nou projecte, entre plànols i càlculs de tota mena. Quan es posa a tocar algun dels instruments del taller, va desclouent registres, tot invitant a sentir-los i a notar la finor mecànica dels teclats. Davant de l'instrument, però, no parla del so. Deixa que s'escolti i t'amari. Perquè en el so hi

ha l'ànima d'allò que fa. I –més enllà que cada tub tingui un element constructiu que s'anomena ànima– Grenzing creu que cada instrument té la seva pròpia ànima.

Per això, quan parla de la faceta del restaurador, diu que l'acostament a l'orgue històric s'ha de fer des de l'anonimat, com qui entra de convidat en una casa, procurant no afegir-hi res de propi, per tal que l'ànima de l'instrument soni tal com és, sense pertorbar-la. És diferent, en canvi, en els seus orgues nous; on, més que un "so Grenzing", creu que és valuós construir un instrument que sigui al màxim de versàtil, que permeti el ventall més ampli d'interpretació, i fugint de la tendència actual de construir orgues neoromàntics. I és que Grenzing –que s'ha fet un nom propi a nivell mundial, i que ha estat

president de la International Society of Organbuilders– creu que la tasca de l'orguener és procurar que l'organista tingui l'instrument idoni –*organon*, en grec, vol dir això: instrument– per poder expressar allò que ha escrit el compositor i, així, generar emocions.

Aquestes emocions es comencen a percebre ja en el bon gust i la circumspicció dels seus comentaris, amables però també crítics ("*com pot ser que Barcelona no tingui una sala de concerts amb un orgue modern!?*"), i fets sempre des d'un "*nosaltres*" que inclou tots els membres de "*la gran família*" del taller. A la tasca minuciosa i lliurada de tots els seus deixebles, Grenzing hi dóna veu. I, enmig del seu discurs, juga amb enginy a encabir refranys que tenen l'orgue com a protagonista. Més enllà de "*l'orgue de gats*" o del "*no em vinguis amb orgues!*", el més bonic, per a ell, és el que li va dir una senyora en sortir d'una convalescència: "*estic feliç com un orgue!*" Deu ser per això que –feliç d'haver acabat cada instrument– obre les portes del taller de tant en tant perquè, qui s'hi acosti, pugui escoltar el so de cada nova obra per primera vegada.

Aquesta felicitat (tenyida de pau d'esperit) és la que es respira ja en la conversa amb Grenzing. Tot un personatge que, en comptes de recomanar-me que escolti un instrument seu, em diu que escolti l'orgue de Santanyí, que ell va restaurar: "*Escolti La batalla de Pedro de Araújo: els tambors, també són de l'orgue!*" Vostès també la poden escoltar –tal com procurarem en cada un d'aquests articles– si entren al web de la Revista. Així sentiran l'ànima de cada artesà en el so dels seus instruments. ♦

Als seus 70 anys, Grenzing és avui dia el degà dels orgueners de la península i, gràcies a la vàlua de la seva tasca, els instruments que surten del seu taller del Papiol poblen els més recòndits indrets del globus: des de Bèlgica al Japó, passant pel Brasil o Mèxic.